

i de nye jödiske Kvarterer stadig finder Skydning Sted hist og her. I disse Bydele er de britiske Myndigheder endnu ikke Herre over Situationen. Den jödiske Haveby Talpith er blevet rommet.

Englenderne har sat 270 Mand i Land i Jaffa. Der indløber stadig nye Meddelelser om blodige Sammenstød mellem Jøder og Arabere.

Engelske Flyvere, der har foretaget en Flyvning over Oporssomraadet, mener, at de har splittet Araberne flere Steder, hvor de havde samlet sig til Angreb mod Jøderne. Fra enkelte Steder hævdes det, at Araberne formelig myrder Jøderne. I en Beretning hedder det, at de dræbtes Antal gaar op i 600.

Udefra.

En ihærdig blind Passager.

Johannes Skleria er 29 Aar gammel og havde det meste af sit Liv boet i sin Hjemstavn i Wolfshagen i Vestpreussen, men han blev ked af Forholdene i das grosse Vaterland. Hans Hu stod til Amerika, og da han ingen Penge havde til Billetten, besluttede han, som saa mange andre, at forsøge sin Lykke som blind Passager. Han kom til Hamburg og sneeg sig ombord paa en af Ventilatorerne, som gik om i den af Ventilatorerne paa Dækket. Da han havde siddet der i 6 Dage, blev han fundet og sat ind i Skibets Arrest. Men han saa sit Skit til at flygte herfra — og forsøgte at svømme i Land. Men endnu engang blev han fanget og indsat i Arrest — og snart gaar Turen atter over Atlanten.

0

Alt kan gøres i Penge.

Fra Fela Polack sidder fængslet i Poughkeepsie — og hun skal sidde der i 20 Aar, fordi hun har dræbt en gift Mand, der ikke vilde lade sig skille for hendes Skyld. Fru Polack har født et Barn i Fængslet og har Lov til at have dette Barn hos sig, indtil det bliver 2 Aar gammelt, og i den Tid har hun forskellige Rettigheder, som de andre Fanger ikke har. Plandit andet har hun Lov til at skrive sig til og denne Ret har hun benyttet sig af til at skrive sit Livs Historie. Beretningen, der hedder: *Min Forbrydelse — og min Kærlighed* har hun solgt til et amerikansk Blad. Forstaar asenbart at udnytte Situationen.

0

Grubeulykke.

Ved en Eksplosion i Kashinai-Kulminen paa Øen Hokkaido er 27 Arbejdere blevet dræbt, og 5 saarede.

Kapitalophobning og Kapitaleksport.

AF KNUD KORST.

Den, der mente, at den europæiske Kapitalisme ved Verdenskrigen fik et Stød, som den i Længden ikke vilde kunne forvælde, bliver nødt til at revidere sine **Ansættelser** paa dette Punkt. Der kan nemlig ikke mere være Tvivl om, at Kapitalismen — eller som den i sit nuværende Stadium hyppig benævnes Højkapitalismen — nu ogsaa i Europa samler sig til en Kraftfuldelse som ingensinde før.

At Kapitalismen oplever en Renaissance i Lande udenfor Europa, og da særlig i Amerikas forenede Stater, har man jo længe været klar over. I dette Land har den endda antaget saa fantastiske, næsten uhyggelige Dimensioner, at man snarere maatte faa den Opmættelse, at Kong Midas vilde drukne i sit eget Guld.

Men, at Kapitalismen ogsaa skulde faa en ny Glanstid i det krigshærgede Europa, det vilde **man** have forsværged ind for blot faa Aar siden. Alligevel kan der næppe være Tvivl om, at vi vil komme til at opleve dette.

De af Krigen udpinte Nationer, der ikke alene led under Krigen direkte Virkninger, men som desuden gjorde den pinlige Opgagelse, at store Dele af deres gamle Afsætningsmarkeder var tabt, disse Nationer har gennemgaet en Forvandling af afgørende Betydning. Vi ser nemlig nu, hvordan der i Centreer som London, Amsterdam, Paris, Brüssel, ja selv Berlin og Wien paany opbøder sig Kapitaler, som søger profitabel Anbringelse og hvorfra der derfor udsiraaler en stærk ekspansiv Kraft. Paany er den normale økonomiske Proces, der samler sig om disse Centreer, kommet ind i en saadan Gænge, at der deraf opstaar en finansiel Fortættning, et Højtryk, der staar i et saadant Modsetningsforhold til de finansielle Lavtryk i andre Egne, at Kapitalen som en Flod nødvendigvis maa strømme fra de nævnte Centreer ud over Jordkloden.

Denne ny Kapitaldannelse i Europa er af afgørende Betydning for Verdensdelenes Placering i den økonomiske Tilværelse. Det kan nok siges, at den inderste Grund til Kapitalismens uimodstaaelige ekspansive Kraft til syvende og sidst maa søges

i Mennesket selv, i dets grænseløse Krav til den materielle Side af Tilværelsen, dets Profithunger og økonomiske Magtlyst. Men Mennesket vilde dog brænde inde med denne vilde Kraft, hvis det ikke havde Midler til at oversætte den i rationel Handling; og dette Middel er Kapitalopsamlingen. Hvad hjælper det en intelligent russisk Musjik, at han har kapitalistisk Kraft og Evne som en Tietgen eller H. N. Andersen, naar han kun har de 10 Rubler at operere med, som han særlig kan afse til Driftens Udvielse.

Ved Bedømmelsen af den finansielle Situation i Europa maa man naturligvis ikke glemme, at det, der udsynlødende fremtræder som nykaldet, europæisk Kapital, i Virkeligheden i stort Omfang hidrører fra Amerika. Dette gælder f. Eks. utvivlsomt om den kraftige Kapital ekspansjon, der i disse Aar udsaar fra **Den**, og da især fra det Finanskonsernium, som grupperer sig om den svenske Tændstiktræst. Tændstiktræsten driver, som bekendt, den Trafik af yde Laan til Stater — navnlig saadanne, hvis Næringsliv er ret primitivt — mod til Gengæld at faa Monopol paa Tændstikmarkedet. De Summer, der hidtil er udsænt paa denne Måde, er saa kolossale, at de utvivlsomt kun kan hidrøre fra Amerika; alene til Rumænien, der fornylig stabiliserede sin Valuta, ydede Tændstiktræsten saaledes 30 Mill. Dollars i Laan.

Men selv om der saaledes i stor Udstrækning opereres med amerikansk Kapital, foregaar der dog utvivlsomt i samme Forbindelse en Ophobning af svensk Kapital, ved hvis Hjælp svensk Næringsliv kan vinde Indpas i fremmede Lande. Dette, at føre Kapital til Udlandet, er forsaavidt ogsaa — i hvert Fald i den Periode, vi er inde i — næsten uundgaeligt knyttet til Industriel Eksport; thi de Lande, der er i Færd med at udvikle sig fra primitiv til moderne Økonomi, og dertil behøves Maskiner, Redskaber osv., maa have Kredit og Laan paa lang Tid; i Virkeligheden kan de først betale, efterhaanden som deres Erhvervsliv blomstrer op. Dette har f. Eks. stor Betydning for de vestlige Industrikaters Eksport til det østlige og sydøstlige Europa; uden lang Kredit, ingen Eksport.

Det er utvivlsomt saaledes, at den europæiske Kapitalisme i stor Udstrækning benytter amerikansk Kapital som Middel til at komme paa Fode igen; tidligere tilkøede adskillige lagtagere dette Fænomen saaledes, at det europæiske Erhvervsliv derved gav sig i Vassaltjeneste hos den amerikanske Højfinans. Men saadan som Forholdene nu ligger, vil man nærmest betragte denne amerikanske Fase i europæisk Erhvervsliv som en Overgangstilstand; man ser den selvstændige europæiske Kapital vokse og slutter uvilkårligt deraf, at det kun kan være et Tidsspørgsmål, naar Afhængighedsforholdet til den amerikanske Højfinans maa betragtes som et nogenlunde underordnet Fænomen.

Endogaa det tyske Erhvervsliv er i Færd med at blive mere end en Transformatorstation for amerikansk Kapital. Og dog er der ikke noget Land, der i den Grad som Tyskland er blevet overskyldt af fremmed Kapital, man regner med, at der siden Rigsmerkens Stabilitetsering er placeret 12 Milliarder Mark i fremmede Penge i Tyskland — dels som Laan til Stater og Kommuner eller til private Virksomheder, dels ved Oprettelse af ny Foretagender for fremmed Regning. Af de nævnte 12 Milliarder er naturligvis den langt overvejende Del af amerikansk Oprindelse.

Denne Overførsel af Kapital fra Amerika til Tyskland er, som be-

stemt, et af de betydningsfuldeste Fænomener i Efterkrigstidens økonomiske Historie. Efter Krigen og Inflationsen var Tyskland fuldstændig udknippet for Driftskapital og havde desuden faaet paalagt mægtige Erstatningsforpligtelser; kun ved den amerikanske Kapitals Hjælp har det været muligt at faa Erhvervslivet i Gang og betale de forfaldne Erstatninger. Naar man bruger Udtrykket Hjælp i denne Forbindelse, skal dette ikke forstaaes filantropisk, — denne Hjælp har været meget dyr; endnu er det saadan, at første Klasse tyske Obligationer for at blive afsat i Udlandet maa forrentes med mindst 8 pCt, og saa er udenlandske Laangivere (f. Eks. danske Finansinstitutter) endda betænkelige ved at købe dem. Her i Landet er den tilsvarende Rente kun lidt over 5 pCt.

Den høje tyske Rentefod viser ganske klart, at Kapitalhungeren stadig er meget stor, at Tilførslerne til Kapitalmarkedet stadig er for ringe i Forhold til Behovet. Imidlertid er Forholdet utvivlsomt det, at der nu i Tyskland selv foregaar en Kapitaldannelse af meget betydeligt Omfang; den vedvarende høje Rentefod maa derfor forklares ved, at Kapitaltilførslen fra Udlandet er blevet mindre end tidligere.

(Fortsættes.)

Lýsingar

Køb færøsk Margarine!

Det er baade
den bedste
og den billigste.

A/S Thorshavns Mælkeforsyning
& Margarinefabrik.

Galvaniseradar tak- og húsaklædningsplátur

keypast billigast frá Poul Hansens Heilsolu, Tórshavn.
Telefon 61. Telegramadresse VERITAS.

BROT UR SÖGU JAVNADARMANNA

65

kunnleika var tala hansara eins og hjá Marx; men hjá Lassalle kendist hin sterki sálarhitin altíð aftanfyrri orðini, og millum reglurnar. — Hjá Karl Marx var talan international, hjá Lassalle nationalt litad. Karl Marx vendi sær í fyrstu atlogu til allheimin. Lassalle vendi sér fyrst og fremst til hin tyska arbeidarans, undir tala hansara gekk ein tjóðskapsligur, *týskur* undirstreymur; í cydnadist tað honum betri enn Karl Marx at fáa *fólkid* — hin tyska arbeidarán — í talu og kveikja í barmi hansara ein neista, sum aldri slóknáði útáttur.

I *politiskari* hugsan og áskoðan var eingin munur imillum Marx og Lassalle, men sum agitator gekk Lassalle aðrar vegir, og hann var sum talari langt framanfyrri Marx, ja hann hevur neyván átt javnlíka sín í at føra eitt eldhugandi orð.

Georg Brandes skrivur í bók síná av 1881 um Ferdinand Lassalle heist orð: »Den, der vil lære Lassalle at kende, bør begynde med Studiet af hans Flyveskrifter. Man læser ikke koldsindigt denne Prosa: En overordentlig Lærdom er her behersket af en aldeles moderne Veltalend, strengt logisk og strengt saglig, hvis tilbagestrængte Begejstring staar prentet i Ildskrift mellem Linierne for nu og da at blusse op, en ubeskrivelig Dristighed i alle Angreb understøttet af en urokkelig jernhaard Fasthed i ethvert Forsvar.»

Frá 1862—1864, júst tá Bismark hevði lagt sína hórðu hond á hin tyska ríkisstýrsvölun, men tó enn ikki tíkið afgjórda stóðu *frótt* javnadararsturni, vann Lassalle sær ein fjolmentan politískan flokk, sum hevði hovúðsseti sítt í *Leipzig*.

Ferdinand Lassalle var eins og Marx av gyðingagætt; men hevði ikki haft so góð fliggjarlig

viðurskiftir at liva undir, hann var eitt óróligt hovur, og tóldi aldri nakran yvir sær, tí lívdi hann í áhaldandi antóðu til nętingar og kendingar sínar.

Ein brennandi rættvisisandi var hitt fremsta andseyðkenni Lassalles, og hann var altíð tilreiðar at leggja seg út í bardaga fyrri hann, ið órættin leið, antin hann so var hogur ella lágur. Niggju av sínum bestu árum nýtti hann óll sum tey vóru til at føra eina langa og stranga rættargongd fyrri *greivinnu Hatzfeld*, sum var ein mentarkvinna, ið greivin Hatzfeld úttan gylguda grund hevði skotið frá sær og royndi at narra fyrri hennara rættvisu ogn við upplýsu hjúnarskapsins. Í hesum stóra og drúga sakamáli fekk Lassalle roynt síná óföru evnir og sítt ótroyttuliga áhaldni tilfúllnar. Málið endaði við, at hann vann greivinnuni eina so stóra ogn, at hann sjálvur í sakarmálalagð fekk nógmikið til tess, at hann seinni kundi liva úttan ótta fyrri peningatrongd.

Lassalle, sum fram um nakran annan gjórdist oddamaður hins ognarleysa arbeidarans, kendi ikki til at liva í sparsmei sjálvur; hann var tvørtur móti tilikin sum oldasnarari og veitslumaður, altíð klæddur eftir nýggjasta móta og altíð freristur í veitslulívinum.

Veitslur hansara guldú sum mynstur fyrri teim ríkastu. Herf kann týkjast at leggja eitt stórt mósiglsli. — Hin oyslusami mótharrin sum oddamaður fáttakramansins. — Men tilfelli við Lassalle er bert eitt av teim mongu prógnum, ið vísa, at javnadararstóran er ein av livandi anda borin rættvisishugsjón, sum einhvæl kann hava búðstáð í tí barmi sum er innanfyrri arbeidarblusuna og innanfyrri eitt hvítt kragabróst.

66

I 1862 gekk Lassalle í felag við teim frælslyndu (liberalu), men stóð, sum væntandi var, úti á vinstra jaðri. Teir frælslyndu vildu tó einki álvarsamt klándur við stjórnarfólkkin, »junkararnar», og brátt var Lassalle ósamdur við teir frælslyndu. Í einari róðu, hann sama ár helt fyrri maskinarbeidarunum í Oranienborg, legði hann greitt og týðuliga fram sítt uppskot til eina arbeidararstjórn, sum fall heilt og aldeils í lag við, hvat aðrir javnadamenn hovdu borið fram áður, og tá arbeidarafelagið í Leipzig, sum tá var komið til ta áskoðan, at arbeidarafelagini máttu gerast politisk sjálvbjargin, um nakað skuldi fáast av skafti, vendi

sér til Lassalle og og bað hann um at vera oddamaður teirra, svaraði hann aftur í einum opnum brævi av 1. mars 1863, harf ikki bert játtar hann, men visir á leiðina, hann vil ganga. Spurningurin er, sigur hann, antin javnadarstevnan bert skal hava til endamáls at hjálpa teim ússaligastu úr teirra verstu neyð, ella um hon skal miða móti at skapa betri og menskari kor fyrri allar arbeidarar. Hann tekur hitt seinna sum tað sjálgvina endamálið. Skal hetta endamálið náast, maa arbeidarinn finna sær eitt vápn móti tí tyngslu, sum kapitalurin á privatmannahondum leggur á hann gjognum hina sonevndu *»jarnhórðu løningarlógina»*. Sum tilfikt vápn visir hann á samvinnuna (cooperationina) og framleiðslufelaginu, so at arbeidarinn harigjognum kann gera seg leysan við kúgarin og vera sín egni arbeisðsgevari; men tá arbeidarinn ikki eigur kapital til at byrja við, maa hann hava hjálp frá ríkinum og ávirkan á ríkisstjórnina, sum nú er í ríkmannahondum. Hetta fer hann ikki úttan gjognum hin allmenna valrættin, og hendan rætt

67